

Andrzej BUJAK*
Wiesław SZOT**

WSPÓŁCZESNE UWARUNKOWANIA INTEGRACJI PROCESÓW LOGISTYCZNYCH

We współczesnym świecie zachodzą intensywne procesy, a więc i coraz szersze współzależności międzynarodowe. Z globalizacją łączy się unifikacja tych samych produktów, wzorców konsumpcji i zachowań rynkowych. Rozwój logistyki powoduje zacieśnienie więzi między krajami i zaostrenie międzynarodowej konkurencji. Na współczesnym, szybko rozwijającym się rynku gospodarczym w centrum zainteresowania znajduje się klient. Od jego decyzji rynkowych zależy powodzenie i sukces produkujących i sprzedających produkty. Wiedza o zachowaniu klienta i czynnikach go kształtujących stanowi podstawę do podejmowania decyzji marketingowych we wszystkich fazach kształtowania oferty logistycznej.

Współczesny świat charakteryzuje się intensywnymi procesami globalizacji oraz szeroko rozumianymi współzależnościami międzynarodowymi o charakterze gospodarczym. Przyczyn niespotykanego dotychczas rozwoju globalizacji jest niewątpliwie wiele. Za najważniejsze uważa się jednak zmiany polityczno-społeczne, które nastąpiły w ostatnich latach, oraz (a może przede wszystkim) rewolucyjne przeobrażenia w formach i sposobach komunikowania się, głównie zaś w informatyce (gromadzeniu, przetwarzaniu i przesyłaniu informacji). Nie bez znaczenia są również rewolucyjne zmiany w technice, technologii i ekonomice, a ponadto tkwiąca w ludziach żądza władzy i posiadania¹.

Zjawisko i proces globalizacji są różnie definiowane ze względu na ich wszechstronny charakter we współczesnym świecie. Najczęściej artykułowane są w obrębie gospodarki, ściślej biorąc, odnoszone są do wymiany międzynarodowej i rynków, które zmierzają do powstania jednolitego rynku towarów, usług, kapitału w skali światowej, łącząc w całość rynki krajowe z rynkami międzynarodowymi, z wykształceniem się wzajemnych relacji, założeń i powiązań.

Proces globalizacji dokonuje się przy wiodącej roli ponadnarodowych przedsiębiorstw produkcyjnych, handlowych i finansowych USA, UE, Japonii. Przedsiębiorstwa ponadnarodowe są to przedsiębiorstwa angażujące się kapitałowo w różnych krajach i na różnych rynkach. Powstają zwykle poprzez procesy pionowej lub poziomej akumulacji kapitału. Cele działalności przedsiębiorstw ponadnarodowych to:

* Dr hab. inż. Andrzej Bujak, Międzynarodowej Wyższej Szkoły Logistyki i Transportu we Wrocławiu.

* Dr Wiesław Szot, Międzynarodowa Wyższa Szkoła Logistyki i Transportu we Wrocławiu.

¹ Zob.: Kaczmarek J., *Bezpieczny świat. Utopia czy realna szansa?*, Wrocław 2002, s. 52.

- osiągnięcie wyższej stopy zysku;
- ominięcie barier występujących na rynku;
- ominięcie pewnych postanowień rządowych, np. dotyczących podatków zagranicznych;
- możliwość wejścia na rynki instytucji integracyjnych, np. Unii Europejskiej;
- minimalizacja ryzyka (ryzyko walutowe, strajkowe, społeczno-polityczne);
- walka konkurencyjna na rynku.

Globalizacja prowadzi do utworzenia zintegrowanego rynku światowego, na którym w przyszłości obowiązywać ma pełna liberalizacja handlu². Liberalizacja handlu powoduje wystąpienie efektów substytucji dostawców i towarów. Wpływ liberalizacji handlu na rynek światowy odbywa się poprzez obniżenie cen na rynku kraju importującego, którą w warunkach wolnej konkurencji określa poziom krańcowy wytwarzania kraju eksportującego. Wiąże się z nią zmniejszenie produkcji producentów kraju importującego i wzrost wymiany między partnerami. Wzrost jest silniejszy, jeśli jest wyższa elastyczność podaży w kraju eksportującym i im wyższa jest elastyczność podaży w kraju importującym.

Zdaniem E. Gołembskiej: „...Szybki i niezbędny dla rozwoju gospodarczego Europy i świata postęp we wdrażaniu logistyki międzynarodowej (...) w przedsiębiorstwach łączonych w globalne łańcuchy dostaw, stawia przed teorią i praktyką nowe żądania...”³.

Proces globalizacji powoduje, iż współczesną, a jednocześnie nowoczesną formą organizacji działalności przedsiębiorstw jest tzw. forma „S” (sieć). Jest to struktura organizacyjna oparta na autonomicznych jednostkach organizacyjnych, najczęściej samodzielnych jednostkach gospodarczych, które bardzo aktywnie współpracują ze sobą. Fundamentem ich kooperacji jest zasada realizacji dostaw w trybie „just-in-time” i w największej możliwej skali wykorzystuje informatyczne systemy uzgadniania działań. Współpraca ta oparta jest na liberalnych zasadach rynkowych, co oznacza możliwość rezygnacji z usług czy oferty towarowej każdego z kooperantów. W ten sposób powstaje tzw. zewnętrzna, organizacyjna struktura sieciowa, mająca cechy samoorganizacji, automatycznej optymalizacji i zmienności.

Logistyka międzynarodowa rozumiana jako zarządzanie strategiczne międzynarodowym łańcuchem dostaw, czyli połączenie działalności logistycznej firm-ogniów łańcucha dostaw, a odnoszących się głównie do funkcji operacyjnej, finansowej i marketingowej oraz kontroli przepływu fizycznego dóbr, środków pieniężnych i informacji przez granice i ponad granicami różnych państw jest efektem globalizacji.

Na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych w USA, Francji, Wielkiej Brytanii zaczęto wdrażać logistykę międzynarodową w sektorze spożywczym, chemicznym i wyrobów elektrycznych, jako korporacje transnarodowe, które rekonstruują głównie proces międzynarodowej dystrybucji jako ogniwa łańcucha dostaw. Etapy tej dystrybucji to⁴:

- określenie liczby dostawców i odbiorców;
- zastosowanie reinżynieringu w celu redukcji czasu obsługi i kosztów, wprowadzenie nowego systemu informatycznego na bazie EDI;
- zbudowanie regionalnych centrów logistycznych w Azji i Europie, wprowadzenie planowania obsługi transportowej.

² Siekierski J., *Wpływ procesu i polityki globalizacji na agrobiznes w Polsce*, [w:] Zeszyt Naukowy Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej, Tarnów 2006, nr 1(9)/2006, s. 28.

³ Gołembska E., Kempny D., *Eurologistyka w zarządzaniu międzynarodowym*, Warszawa 2005, s. 7.

⁴ Tamże, s. 31.

W wyniku tak wprowadzonego systemu dystrybucji uzyskano korzyści w postaci:

- szybkiej odpowiedzi na potrzeby klientów;
- konsolidacji ładunków;
- centralizacji obsługi magazynowej;
- skrócenia czasu obsługi klienta.

Zewnętrzne uwarunkowania ekonomiczne krajów o wysokim stopniu rozwoju wymuszają na funkcjonujących w tych krajach przedsiębiorstwach potrzebę poszukiwania innowacyjnych koncepcji rozwoju. Koncepcji, która zapewni, że działalność tych przedsiębiorstw stanie się bardziej konkurencyjną na rynkach globalnych. Taki stan rzeczy wynika ze stale wzrastającego zapotrzebowania na unowocześnienie obrotu towarowego w globalizującej się gospodarce światowej, która wchłania jednocześnie aspekt regionalizacji.

Innowacja, jako rezultat przedsiębiorczości, jest to rzecz nowo wprowadzona bądź czynność polegająca na jej wprowadzaniu. Tworzenie wartości przez innowację znajduje wyraz i odzwierciedlenie w nowych produktach, procesach czy koncepcjach nowego stanu rzeczy (inwencjach). Innowacja jest to wszelka, z założenia korzystna zmiana w różnych obszarach działalności organizacji, wnosząca postęp w stosunku do stanu istniejącego, powstała w organizacji bądź poza nią, będąca odpowiedzią na sygnalizowane potrzeby lub zaspokajająca potrzeby dotychczas nieujawnione. Ma charakter ewoluującego poprawiania rzeczy istniejących, o różnym stopniu nieskończonej skali nowości.

Zdaniem A. Francik⁵ innowacja obejmuje:

- imitację produktów, usług, technologii, organizacji i zarządzania;
- przyrostowe udoskonalenia stanowiące poprawę względem rzeczy istniejących, w tym przypadki zmian, które wynikają z manipulacji liczbowych części składających się na jakąś całość;
- oryginalne produkty, usługi, procesy, struktury itp. (wynalazki).

Liczba i rodzaje metod zarządzania logistyką międzynarodową są uzależnione przede wszystkim od otoczenia firmy, kultury zarządzania, a także miejsca i roli firmy w łańcuchu dostaw. O globalnym łańcuchu dostaw, zwanym często globalnym łańcuchem podaży, zdaniem P.B. Sachary'ego i T.S. Larsena⁶, decyduje konieczność zaopatrywania rynków krajowych oraz wykorzystywanie produkcji prowadzonej na innych kontynentach.

Celem zarządzania jest zwykle uzyskanie przewagi konkurencyjnej za pomocą wzrostu efektywności procesów logistycznych. Zarządzanie logistyką międzynarodową nierozdzielnie związane jest z przyjęciem odpowiedniej strategii, która umożliwi zrealizowanie zadań logistycznych pomiędzy ogniwami międzynarodowego łańcucha dostaw, a także będzie fundamentem planowania rozwoju form współpracy pomiędzy partnerami, uwzględniającego zmiany w otoczeniu łańcucha dostaw. Tak szeroko ujęty obszar zadaniowo-wynikowy wpłynie w sposób pozytywny na właściwe kreowanie perspektywicznych celów, ukierunkowanych na optymalizację obsługi logistycznej.

Podstawową determinantą strategii jest identyfikacja potrzeb i preferencji klientów oraz reagowanie na nie.

Zdaniem J. Rymarczyk⁷, do najważniejszych wskaźników, określających intensywność umiędzynarodowienia przedsiębiorstwa należy zaliczyć:

- udział środków trwałych i obrotów zagranicznych w całkowitej wartości księgowej środków trwałych i całkowitych obrotach przedsiębiorstwa;

⁵ Francik A., *Sterowanie procesami innowacyjnymi w organizacji*, Zeszyt Naukowy Akademii Ekonomicznej (158), Kraków 2003, s. 23.

⁶ Sachary P.B., Larsen T.S., *Zarządzanie globalnym łańcuchem podaży*, Warszawa 2002, s. 295-298.

⁷ Rymarczyk J., *Internacjonalizacja i globalizacja przedsiębiorstw*, Warszawa 2004, s. 24-26.

- udział bezpośrednich inwestycji zagranicznych w całkowitych inwestycjach przedsiębiorstwa;
- udział zatrudnionych za granicą w globalnym zatrudnieniu przedsiębiorstwa;
- stosunek liczby krajów, w których przedsiębiorstwo prowadzi działalność, do liczby krajów potencjalnej działalności, tzn. krajów, w których w danym roku realizowano BIZ - wskaźnik ten nosi nazwę sieciowej dyfuzji korporacji.

Do uwarunkowań globalnych kształtujących gospodarczą sytuację światową należy zaliczyć również zdolności konkurencyjne i adaptacyjne podmiotów gospodarczych krajów i regionów przez obniżanie kosztów przewagi konkurencyjnej.

Pojęcie konkurencyjności można zdefiniować jako zdolność przedsiębiorstwa do funkcjonowania w danej branży w warunkach gospodarki wolnorynkowej. Im większa konkurencyjność, tym pozycja przedsiębiorstwa na rynku jest pewniejsza, a jego funkcjonowanie mniej narażone na bodźce zewnętrzne i niepomyślną koniunkturę. Na konkurencyjność przedsiębiorstw wpływa wiele czynników takich jak:

- innowacyjność i zaawansowanie technologiczne danego podmiotu gospodarczego;
- sieć kontaktów i kooperantów;
- ceny produktów i usług;
- jakość produktów i usług;
- inwestycje własne oraz możliwość pozyskania kapitału;
- dostępność i sposób finansowania działalności;
- otoczenie biznesowe (np. pomoc rządu lub samorządu).

Według teorii ekonomii, organizacja rynków na zasadzie konkurencji wydajności wymusza na podmiotach gospodarczych kompromisowe rozwiązania przeciwstawnych interesów. Konkurencja dostarcza możliwości alternatywnych zachowań (szeroka oferta towarowo-usługowa, oszczędnościowa), gwarantuje szybki przepływ prawdziwych informacji, zaś monopol ogranicza możliwości wyboru.

Konkurencyjność jest układem gry sił wyznaczonym przez podstawowe cechy strukturalne sektora gospodarczego i jego uczestników: nabywców, dostawców, konkurentów wewnątrz sektora, substytutów oraz potencjalnych wchodzących⁸.

Swoboda gospodarcza i pozytywne ekonomiczne wyniki rynkowe jako dwa aspekty konkurencji pozwalają wyłonić elementy różniące bardziej i mniej konkurencyjne struktury rynkowe⁹.

Globalizacja na poziomie narodowym dotyczy pozycji kraju i dużych przedsiębiorstw na międzynarodowych rynkach towarowych, a w ujęciu szerszym odnosi się do regionalnych ugrupowań integracyjnych w różnych częściach świata (Unia Europejska, NAFTA, ASEAN, MERCOSUL w krajach Ameryki Południowej).

Powstanie ugrupowań integracyjnych w różnych regionach świata uważa się za integralną część procesu globalizacji, a przenoszenie działalności gospodarczej z poziomu pojedynczych firm do organizacji transnarodowych oraz z poziomu narodowego, regionalnego i ogólnoswiatowego utożsamia się z istotą globalizacji i jej instytucjonalizacją.

Według R. Romańskiego, regionalizacja jest procedurą dwustopniową, gdyż obejmuje typologię przestrzenną oraz analizę rozmieszczenia geograficznego typów i prowadzi do delimitacji zwartych jednostek wyższego rzędu, czyli regionów¹⁰.

⁸ Porter M.E., *Strategia konkurencji. Metody analizy sektorów i konkurentów*, Warszawa 1992, s. 21.

⁹ Thieme M.J., *Spoleczna gospodarka rynkowa*, red. nauk. M. Soliński, Warszawa 1995, s. 17.

¹⁰ Romański R., *Geografia ekonomiczna, ujęcie dynamiczne*, Warszawa 2004, s. 26-29.

Według Słownika języka polskiego, „region” oznacza: „...wydzielony, stosunkowo jednorodny obszar odróżniający się od terenów przyległych określonych cechami naturalnymi lub nabytymi...”¹¹.

Region oznacza nie jakąkolwiek wyodrębniającą się część kuli ziemskiej czy wyróżniający się obszar geograficzny, lecz obszar objęty międzynarodową współpracą państw, z reguły pokrywający się z terytorium danego zespołu państw¹².

Każdy region charakteryzuje się swoimi specyficznymi cechami, które w dużym stopniu kształtuje dany system i układ gospodarczo-polityczny.

Encyklopedyczna definicja systemu to: „...wszelki skoordynowany wewnętrznie i wykazujący określoną strukturę układ elementów; układ taki rozpatrywany od zewnątrz jest całością, rozpatrywany od wewnątrz zbiorem, do którego przynależność warunkuje związki wzajemnej zależności między wszystkimi jego elementami...”¹³. Elementy systemu są konieczne, lecz niewystarczające do osiągnięcia danego, sprecyzowanego celu. W każdym bowiem systemie występuje współzależność jego elementów. Im ta współzależność jest większa, tym większa jest potrzeba komunikacji i współpracy między nimi. System, stanowiąc zorganizowaną całość, jest zbiorem elementów wzajemnie na siebie oddziałujących, który wymienia z otoczeniem materię, energię i informację.

Proces globalizacji wpływa w istotny sposób na gospodarczo zróżnicowane regiony powodując przeobrażenie ich z tradycyjnego obrazu w obraz nowoczesny, wynikający m.in. z przesunięcia środka ciężkości - od pozyskiwania zasobów rzeczowych do zasobów ludzkich. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest powstawanie nowych miejsc produkcji towarów jak i usług w regionach o niskich kosztach pracy, a także niskich kosztach pozyskiwania surowców.

Należy więc stwierdzić, iż wraz ze zwiększeniem zróżnicowania przestrzennego regionów, a także z uwzględnieniem w procesach logistycznych nowych regionów, na świecie wzrasta znaczenie logistyki międzynarodowej, warunkującej lub przyspieszającej wyrównanie różnic między regionami¹⁴.

Logistyka międzynarodowa odgrywa istotne znaczenie dla procesu internacjonalizacji przedsiębiorstw, rozumianego jako każdy rodzaj działalności gospodarczej podejmowanej przez przedsiębiorstwo za granicą¹⁵.

Istota logistyki międzynarodowej polega głównie na powiązaniu przedsiębiorstw w obszar systemów gospodarczych różnych krajów opartych na wymianie handlowej, która nierozzerwalnie związana jest z przepływem towarów lub usług.

Logistyka międzynarodowa dotyczy:

- tworzenia systemów logistycznych, w których logistyka międzynarodowa uważana jest za platformę integracyjną globalizującego się biznesu (aspekt makroekonomiczny),
- metody zarządzania ponadnarodowymi łańcuchami dostaw, w kategoriach systemowego narzędzia wspomagającego i optymalizującego procesy handlu zagranicznego (aspekt mikroekonomiczny).

Proces internacjonalizacji generuje działania logistyczne, co z kolei wymusza potrzebę przyjęcia jednej ze strategii zarządzania¹⁶: policentrycznej, globalnej, etnocentrycznej lub dualnej.

- *Strategia policentryczna* - zakłada obsługę wielu rynków zagranicznych z uwzględnieniem ich zróżnicowania i specyfiki. Może to wymagać od firmy tworzenia na tych rynkach celowych rozwiązań organizacyjnych, umożliwiających adaptację do zróżnicowanych wymagań.

¹¹ Słownik języka polskiego, t. 3, Warszawa 1981, s. 34.

¹² Jasudowicz T., *Kategorie „regionu” w stosunkach międzynarodowych*, [w:] Marksistowska nauka stosunków międzynarodowych (pojęcie - terminy - kategorie), pod red. E. Pałygi, J. Simonidesa, Warszawa 1979, s. 192-193.

¹³ *Wielka Encyklopedia Powszechna PWN*, t. 11, Warszawa 1968, s. 174.

¹⁴ Zob.: Gołemska E., *Współczesne kierunki rozwoju logistyki*, Warszawa 2006, s. 13.

¹⁵ Zob.: Rymarczyk J., *Internacjonalizacja...* op.cit.

¹⁶ Tamże, s. 75,79.

- *Strategia globalna* - jest równoznaczna z traktowaniem rynku światowego lub rynku regionalnego jako rynku homogenicznego.
- *Strategia etnocentryczna* - oznacza internacjonalizację w formie eksportu na wyselekcjonowane rynki zagraniczne, które są podobne do rynku krajowego, i na których można stosować strategię zbliżoną do realizowanej na rynku krajowym.
- *Strategia dualna* - ma charakter eklektyczny. Jest próbą pogodzenia strategii globalnej (uzyskanie korzyści z globalnej integracji) i policentrycznej (chęć i konieczność dopasowania się do specyfiki poszczególnych rynków).

Dokonujące się w obszarze życia społeczno-gospodarczego zmiany w układzie globalnym wpływają w sposób dość istotny na jakość procesów logistycznych. Zmiany te oscylują w następujących kategoriach i wynikają¹⁷:

- ze wzrostu międzynarodowych przewozów towarowych, który wymusza modernizację infrastruktury transportowej i środków transportu, a także przyczynia się do dalszego rozwoju transportu intermodalnego,
- ze wzrostu szybkości przepływu produktów, na bazie którego rozwijają się (w oparciu o zmodernizowaną infrastrukturę transportową i informacyjną) nowe struktury dystrybucji towarów,
- z rozwoju obsługiwanej przestrzeni, a tym samym zwiększenia się odległości w kanałach logistycznych wymuszającego tym samym powstanie kolejnych technologii zdalnej kontroli i zarządzania oraz nowych standardów komunikacji i wymiany dokumentacji handlowej,
- z podniesienia wymagań co do świadczonych usług logistycznych, co wyraża się w zwiększeniu niezawodności i terminowości dostaw,
- z rozszerzenia zakresu usług logistycznych, co powoduje przeniesienie prostych operacji montażowo-produkcyjnych na szczebel dystrybucji i znaczne rozwinięcie usług informacyjnych (banki danych, giełdy wirtualne, usługi decyzyjne),
- z poprawienia obsługi i ograniczania kosztów, które powodują dalej idącą standaryzację i normalizację w zakresie urządzeń transportowo-magazynowych, opakowań,
- z postępującej deregulacji w transporcie oraz znoszenia kolejnych barier w handlu między państwami jako warunku koniecznego dla dalszego rozwoju międzynarodowego.

Specyfika logistyki międzynarodowej wynika z cech charakterystycznych międzynarodowych przebiegów towarowych, a szczególnie z:

- wielokrotnego przekraczania granic państwowych przez towary, co wiąże się z dodatkowymi opłatami (np. celnymi) oraz opóźnieniami i zahamowaniami materialnych strumieni,
- obiegających dookoła globu przebiegów towarowych, przekraczających wiele stref klimatycznych przy użyciu rozmaitych środków transportu oraz różnych systemów magazynowania i składowania,
- istniejącej substytucji między nakładami na logistykę a nakładami na produkcję, obsługę i sprzedaż, z której wynika, iż skomplikowaną i drogą logistykę można w pewnej mierze i pewnym kosztem zastąpić odpowiednim rozmieszczeniem procesów produkcyjnych.

Do najważniejszych zadań logistyki międzynarodowej¹⁸ należy zaliczyć, zdaniem P. Sachary'ego i T. Arsena:

¹⁷ Skowronek Cz., Sarjusz-Wolski Z., *Logistyka w przedsiębiorstwie*, Warszawa 1999, s. 279-280.

¹⁸ Zob.: Gołemska E., *Współczesne kierunki ...op.cit.*, s. 18.

- oferowanie klientom na całym świecie niepowtarzalnych wartości;
- dostosowanie do środowisk narodowych o zróżnicowanej kulturze, różnych systemach gospodarczych i politycznych, a także odmiennej infrastruktury;
- zarządzanie rozbudowaną siecią.

Podstawą logistyki na tle integracji procesów logistycznych w układzie globalnym staje się więc tworzenie przestrzennych konfiguracji sieci logistycznych. W takim układzie skuteczność wszelkich przedsięwzięć związanych z realizacją procesów logistycznych będzie zależeć od dostępności komunikacyjnej oraz wielkości i struktury zasobów rzeczowych i ludzkich w regionie¹⁹.

Znaczenie logistyki międzynarodowej rośnie w wyniku coraz szybszej globalizacji powiązań gospodarczych. Powiązania te dotyczą takich obszarów działalności jak:

- planowanie;
- realizacja przepływu dóbr;
- kontrola przepływu dóbr;
- informacja między poszczególnymi krajami.

Efekty wdrożenia logistyki międzynarodowej można oceniać, biorąc pod uwagę następujące kryteria²⁰:

- wielkość i strukturę eksportu i importu w obrębie UE i innych krajów;
- liczbę dostawców i odbiorców krajowych i zagranicznych;
- kryteria wyboru dostawców;
- rodzaj współpracy z kontrahentami w podziale na stały i sezonowy;
- poziom outsourcingu w obsłudze logistycznej przedsiębiorstwa;
- udział usług logistycznych we wszystkich formach obsługi logistycznej, transportowej i spedycyjnej;
- formy obsługi transportowej;
- metody magazynowania i obsługi zapasów.

Jak stwierdza J. Siekierski: „...Integracja tak ściśle związana z globalizacją wnosi swój wkład w tworzenie ugrupowań integracyjnych w różnych częściach świata, instytucji i organizacji ponadnarodowych, wreszcie rynków światowych...”²¹.

Do podstawowych międzynarodowych problemów gospodarczych, które nierozdzielnie związane są z funkcjonowaniem rynku światowego, należy zaliczyć: zadłużenia międzynarodowe, niekontrolowany przepływ kapitałów, kryzysy walutowe, dysproporcje rozwoju, deficyt zasobów surowcowo-energetycznych, problemy związane z handlem światowym i działalnością korporacji transnarodowych.

Zdaniem E. Jantón-Drozdowskiej: „...cechą podstawową korporacji transnarodowych jest rozproszenie w skali międzynarodowej zasobów, operacji oraz realizujących je jednostek i zdolności wytwórczych, w celu wykorzystania najbardziej dogodnych warunków wytwarzania oraz lepszego dostosowania się do zróżnicowanych rynków zbytu...”²².

Korporacje transnarodowe warunkują politykę wewnętrzną poszczególnych państw, wpływają w sposób ograniczający na zdolności regulowania przepływów finansowych i wymiany handlowej. W sposób istotny wpływają również na kształt polityki zagranicznej.

¹⁹ Zob.: Tamże, s. 11.

²⁰ Gołemska E., Kempny D., *Eurologistyka...* op.cit., s. 56-57.

²¹ Siekierski J., *Wpływ procesu...* op.cit., s. 25.

²² Por.: Jantón-Drozdowska E., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Poznań 2004, s. 88-89.

Zdaniem K. Piórko: „...Korporacje transnarodowe zajmują wśród uczestników stosunków międzynarodowych miejsce szczególne. (...) Są one postrzegane jako swoisty fenomen współczesnego świata; z jednej strony, najwięksi beneficjenci, z drugiej zaś - siła napędowa i katalizator procesów, które w istotny sposób modyfikują podstawowe parametry środowiska międzynarodowego, implikując transformację pozycji i ról poszczególnych podmiotów funkcjonujących w jego ramach, a także zmianę charakteru ich wzajemnych relacji...”²³.

Kolejnym następstwem procesów globalizacji jest: niestabilność i nagłe zmiany kursów walutowych na międzynarodowym rynku walutowym jako rezultat nadmiernej spekulacji (grozi to nawet załamaniem międzynarodowego systemu finansowego), nierównowaga bilansów płatniczych państw i międzynarodowej równowagi płatniczej, protekcyjizm i merkantylizm w polityce ekonomicznej innych państw (stwarza on większe zagrożenia, jeśli jest motywowany przesłankami politycznymi, co w skrajnej wersji przybiera postać wojny ekonomicznej) oraz brak i niedoskonałość mechanizmów regulacyjnych w gospodarce środowiska międzynarodowego dla gospodarki każdego państwa²⁴.

Rzeczywistość gospodarcza większości krajów w warunkach postępującej globalizacji wymaga intensywnych poszukiwań dla wypracowania wspólnych rozwiązań w zakresie odpowiednich mechanizmów współpracy gospodarczej i handlowej, pokojowego rozstrzygnięcia sporów, zapewnienia zrównoważonego rozwoju oraz niezbędnych działań w dziedzinie środowiska przyrodniczego.

Do głównych czynników sprawczych globalizacji należą: wdrażanie zdobyczy rewolucji naukowo-technicznej, zwłaszcza rozwój informatyki, międzynarodowy podział pracy, przepływ kapitałów, inwestycji, technologii, towarów, usług i ludzi (migracje). Jednocześnie wraz z postępującą globalizacją pojawiły się sprzeczności interesów między państwami narodowymi a interesami krajów (grup) wiodących w gospodarce światowej i napięcia we wzajemnych stosunkach.

Proces globalizacji, a z tym związane sytuacje konfliktowe i kryzysowe rozgrywające się w dalszym otoczeniu międzynarodowym naszego kraju wpływają w sposób dość istotny na bezpieczeństwo polityczne Polski. Mogą to być sytuacje dotyczące relacji zarówno między dużymi państwami, w tym mocarstwami regionalnymi (np. między Chinami a Indiami), jak i mniejszymi państwami (np. między Iranem a Izraelem)²⁵.

Jak stwierdza E. Cziomer: „...Podstawowym elementem idei globalizacji jest przeświadczenie, iż wiele problemów współczesnych nie może być badanych w kategoriach państw narodowych i stosunków międzypaństwowych, lecz jedynie w kategoriach procesów globalnych...”²⁶. W takim podejściu należy podać w wątpliwość sens istnienia państw narodowych, które tracą na wartościach poprzez funkcjonowanie wielonarodowych korporacji, globalnych instytucji ekonomicznych, globalnej kultury oraz globalnych systemów przekonań.

Aby uwypuklić ważność powyższego problemu wystarczy, że dodamy do niego wzrost znaczenia handlu zagranicznego i współpracy międzynarodowej w gospodarce większości państw, to oczywista staje się rosnąca ich wrażliwość na zmiany w zewnętrznym otoczeniu gospodarczym²⁷. Istotnymi czynnikami mającymi wpływ na te otoczenia mają transformacje ustrojowe i bardzo

²³ Piórko K., *Korporacje transnarodowe*, [w:] M. Pietraś, Międzynarodowe stosunki polityczne, Lublin 2006, s. 144-145.

²⁴ Por. Haliżak E., *Ekonomiczny wymiar bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego*, [w:] Bobrow D.B., Haliżak E., Zięba R., *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, Warszawa 2002, s. 87.

²⁵ Sroka P., *Strategia bezpieczeństwa zewnętrznego Polski. Proces formułowania*, Warszawa 2006, s. 65.

²⁶ Cziomer E., Zyblikiewicz L.W., *Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych*, Warszawa-Kraków 2000, s.185.

²⁷ Por. Frejtag-Mika E., *Bezpieczeństwo ekonomiczne jako warunek rozwoju współpracy międzynarodowej*, [w:] *Bezpieczeństwo ekonomiczne we współczesnym świecie* (pod red. J. Zuchowskiego), Radom 1996, s. 69.

szerokie otwarcie się gospodarki krajów na świat. To spontaniczne działanie niesie ze sobą jednak pewne zagrożenia, wyzwania oraz potęguje zagrożenie o charakterze ekonomicznym. Zagrożenia te mogą być związane m.in.: „...ze stopniem i charakterem współzależności ekonomicznej, geopolitycznym układem powiązań gospodarczych, stopniem i charakterem zaburzeń (dysharmonii) w międzynarodowych stosunkach ekonomicznych, różnymi formami oddziaływania w ramach wojny gospodarczej, gdyby taka wystąpiła...”²⁸.

W tej sytuacji należy stwierdzić, iż znaczenie problemów gospodarczych systematycznie wzrasta i wywiera ono kolosalny wpływ na kształt współpracy gospodarczej o charakterze międzynarodowym. Przyczynami takiego stanu rzeczy są m.in. rozszerzający się zakres międzynarodowych stosunków gospodarczych, międzynarodowa konkurencja oraz szeroko rozumiany postęp technologiczny²⁹.

Cechą charakterystyczną, utożsamianą niekiedy z procesami umiędzynarodawiania globalizacji gospodarczej, jest przede wszystkim kumulacja jakościowych zmian w szeroko rozumianej gospodarce światowej. Istotą tej kumulacji jest: „...zmiana charakteru i zasad funkcjonowania rynku światowego...”³⁰.

Dynamicznie rozwijający się w naszym kraju rynek logistyczny, w aspekcie tak szeroko zaawansowanego procesu globalizacji, stawia w centrum zainteresowania klienta. Od zadowolenia a jednocześnie zaspokojenia jego potrzeb zależy powodzenie i osiągnięcie sukcesu w obszarze logistycznym.

Świadomość tego faktu jest zasadniczym fundamentem pozwalającym na funkcjonowanie przedsiębiorstw. Skuteczność działania rynku logistycznego zależy od stopnia rozpoznania potrzeb klientów, od sposobów ich zaspokajania oraz od umiejętnego dostosowania oferty towarowej do potrzeb i oczekiwań klientów. Uzyskanie odpowiedniej a jednocześnie trafnej wiedzy o potrzebach i postępowaniu klientów w procesie ich zaspokajania warunkuje osiągnięcie sukcesu w działalności logistycznej. W tej sytuacji wzrasta zainteresowanie klientem, co dodatkowo potęguje szybkie tempo wprowadzania nowych produktów na rynek, ciągle skracanie cyklu życia produktów, nacisk na ochronę interesów klienta, troska o środowisko naturalne człowieka, w którym żyje potencjalny klient.

Podejmowanie decyzji nabycia danego towaru przez klienta uzależnione jest od typu zakupu i konsekwencji, jakie mogą powstać wraz z podjęciem decyzji o pozyskaniu towaru i byciem w najbliższym czasie jego właścicielem.

Podejmowanie decyzji zakupu jest bez wątpienia czynnością ryzykowną, zwłaszcza w przypadku produktu nabytego po raz pierwszy. Transakcji takiej towarzyszy na ogół ryzyko podjęcia niewłaściwej decyzji, czyli prawdopodobieństwo poniesienia różnego rodzaju strat, które mogą wynikać w następstwie zakupu. Jest to więc czynnik, który w sposób bardzo istotny kształtuje zachowanie klienta na rynku.

Ryzyko w procesie wyboru i zakupu towaru (produktu) wywołuje stan napięcia. Naturalną konsekwencją tego stanu jest dążenie klienta do jego zmniejszenia lub likwidacji³¹.

Do działań, które mogą podjąć klienci w tym zakresie, należy zaliczyć:

- poszukiwanie dodatkowych informacji i porad;
- lojalność wobec marki produktu;

²⁸ Kołodziejak Z., *Bezpieczeństwo ekonomiczne - geneza, uwarunkowania, zakres pojęciowy, aktualność*, [w:] *Bezpieczeństwo ekonomiczne we współczesnym świecie* (pod red. J. Zuchowskiego), Radom 1996, s. 15.

²⁹ Marzęda K., *Międzynarodowe problemy gospodarcze*, [w:] M. Pietraś, *Międzynarodowe stosunki polityczne*, Lublin 2006, s. 469.

³⁰ Tamże, s. 470.

³¹ Garbarski L., *Zachowania nabywców*, Warszawa 1998, s. 50.

- wybór powszechnie uznawanej marki produktu;
- dokonywanie zakupu po porównaniu wielu marek produktu i odwiedzeniu wielu punktów ich sprzedaży;
- zmniejszenie oczekiwań wobec produktu;
- dokonywanie zakupu w sieci handlowej znanego biura;
- delegowanie uprawnień do podejmowania decyzji zakupu produktu i odpowiedzialności za zakup na inne osoby, bardziej kompetentne w przekonaniu klienta lub podejmowanie decyzji zakupu wspólnie z innymi osobami.

Znajomość źródeł oraz charakteru ryzyka klientów jest ważna dla przedstawicieli rynku logistycznego. Wiedza ta winna być przez nich wykorzystywana do zmniejszenia i redukcji ryzyka klienta poprzez:

- wprowadzanie na rynek i utrzymanie na nim tylko dobrych jakościowo produktów;
- wprowadzanie na rynek produktów niezawierających składników kontrowersyjnych;
- stosowanie szerokich gwarancji;
- podkreślanie w reklamie, iż produkt cieszy się społeczną akceptacją.

Zachowanie klienta jest częścią szerszej problematyki dotyczącej zachowania człowieka w ogóle, przez które rozumie się każdą reakcję na bodźce otoczenia lub ogół reakcji i stosunku organizmu żywego do środowiska³².

Organizacja i jej dostawcy są od siebie zależni, a wzajemnie korzystne powiązania zwiększają zdolność obu stron do tworzenia wartości. Efektywność współpracy między klientem i dostawcą uzależniona jest od wielu czynników, z których najważniejsze są więzi ekonomiczne i techniczne. Dostawcy powinni znać potrzeby swoich klientów i dostosować się do ich oczekiwań. Istotna jest tu jakość oferowanych produktów, terminowość dostaw, warunki płatności (cena, upusty, terminy płatności, serwis itp.).

Jak stwierdza A. Gajewski: „...Z upływem czasu klient i dostawca tworzą rozległe związki, w których wzajemne stosunki regulowane są poprzez umowy, a zadowolenie z realizacji postanowień przeradza się w ścisłe stosunki partnerskie...”³³. Taka współpraca owocuje wzajemnymi korzyściami, takimi jak: poprawa jakości produktu i usług, preferencyjne ceny, a nawet wspólne prace badawcze.

Można więc stwierdzić, iż zarówno dostawca jak i klient dążą do osiągnięcia pewnych celów. W interesie dostawcy są cele strategiczne - zapewnienie opłacalnego sprzedawania wyrobów, a w interesie klienta leży budowa więzi z dostawcą zapewniająca osiąganie określonych celów długookresowych³⁴.

Ogólnie należy stwierdzić, iż o osiągnięciu satysfakcji klienta, co jest dla dostawcy najistotniejsze, albowiem zwiększa to korzyści wytwórcze, decydują funkcjonujące w układzie współzależności podsystemy: zarządzania systemem jakości, sterowania rozwojem wyrobów, sterowania rozwojem procesu produkcyjnego, programy obiegu informacji o jakości, badania rozwojowe i studialne, urządzenia kontrolno-pomiarowe, zaangażowanie zasobów ludzkich, kontakty z nabywcami.

Podstawowym bodźcem rozpoczynającym ciąg reakcji klienta są zawsze jego potrzeby.

Reasumując powyższe rozważania należy stwierdzić, iż rozwój logistyki zbliża do siebie poszczególne państwa oraz sprzyja zaostrzeniu konkurencji w skali światowej. Proces i polityka

³² *Encyklopedia popularna PWN*, Warszawa 1995, s. 880.

³³ Gajewski A.S., *Wstęp do zarządzania jakością*, Tarnów 2007, s. 44.

³⁴ Tamże.

globalizacyjna obejmują wszystkie sfery życia gospodarczego, a więc dotyczą także konsumpcji we wszystkich jego wymiarach. Do podstawowych uwarunkowań globalnych, wpływających na sytuację światowej gospodarki, należy zaliczyć zdolności konkurencyjne i adaptacyjne podmiotów gospodarczych i krajów do międzynarodowych wymogów, standardów i rozwiązań organizacyjno-prawnych, obowiązujących już w skali światowej. Z globalizacją łączy się unifikacja tych samych produktów, wzorców konsumpcji i zachowań rynkowych.

Na współczesnym, szybko rozwijającym się rynku gospodarczym w centrum zainteresowania znajduje się klient. Od jego decyzji rynkowych zależy powodzenie i sukces produkujących i sprzedających produkty. Wiedza o zachowaniu klienta i czynnikach go kształtujących stanowi podstawę do podejmowania decyzji marketingowych we wszystkich fazach kształtowania oferty logistycznej.

LITERATURA

- [1] Cziomer E., Zybliekiewicz L. W., *Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych*, Warszawa-Kraków 2000.
- [2] *Encyklopedia popularna PWN*, Warszawa 1995.
- [3] Francik A., *Sterowanie procesami innowacyjnymi w organizacji*, Zeszyt Naukowy Akademii Ekonomicznej (158), Kraków 2003.
- [4] Frejtag-Mika E., *Bezpieczeństwo ekonomiczne jako warunek rozwoju współpracy międzynarodowej*, [w:] *Bezpieczeństwo ekonomiczne we współczesnym świecie* (pod red. J. Zuchowskiego), Radom 1996.
- [5] Gajewski A.S., *Wstęp do zarządzania jakością*, Tarnów 2007.
- [6] Garbarski L., *Zachowania nabywców*, Warszawa 1998.
- [7] Gołemska E., Kempny D., *Eurologistyka w zarządzaniu międzynarodowym*, Warszawa 2005.
- [8] Gołemska E., *Współczesne kierunki rozwoju logistyki*, Warszawa 2006.
- [9] Haliżak E., *Ekonomiczny wymiar bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego*, [w:] D. B. Bobrow, E. Haliżak, R. Zięba, *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, Warszawa 2002.
- [10] Jantoń-Drozdowska E., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Poznań 2004.
- [11] Jasudowicz T., *Kategorie „regionu” w stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Marksistowska nauka stosunków międzynarodowych (pojęcie - terminy - kategorie)*, pod red. E. Pałygi, J. Simonidesa, Warszawa 1979.
- [12] Kaczmarek J., *Bezpieczny świat. Utopia czy realna szansa?*, Wrocław 2002.
- [13] Kołodziejak Z., *Bezpieczeństwo ekonomiczne - geneza, uwarunkowania, zakres pojęciowy, aktualność*, [w:] *Bezpieczeństwo ekonomiczne we współczesnym świecie* (pod red. J. Zuchowskiego), Radom 1996.
- [14] Marzęda K., *Międzynarodowe problemy gospodarcze*, [w:] M. Pietraś, *Międzynarodowe stosunki polityczne*, Lublin 2006.
- [15] Piórko K., *Korporacje transnarodowe*, [w:] M. Pietraś, *Międzynarodowe stosunki polityczne*, Lublin 2006.
- [16] Porter M.E., *Strategia konkurencji. Metody analizy sektorów i konkurentów*, Warszawa 1992.
- [17] Romański R., *Geografia ekonomiczna, ujęcie dynamiczne*, Warszawa 2004.
- [18] Rymarczyk J., *Internacjonalizacja i globalizacja przedsiębiorstw*, Warszawa 2004.
- [19] Sachary P.B., Larsen T.S., *Zarządzanie globalnym łańcuchem podaży*, Warszawa 2002.
- [20] Siekierski J., *Wpływ procesu i polityki globalizacji na agrobiznes w Polsce*, [w:] *Zeszyt Naukowy Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej Tarnów* 2006, nr 1(9)/2006.
- [21] Skowronek Cz., Sarjusz-Wolski Z., *Logistyka w przedsiębiorstwie*, Warszawa 1999.
- [22] *Słownik języka polskiego*, t. 3, Warszawa 1981.
- [23] Sroka P., *Strategia bezpieczeństwa zewnętrznego Polski. Proces formułowania*, Warszawa 2006.
- [24] Thieme M. J., *Spółeczna gospodarka rynkowa*, red. nauk. M. Soliński, Warszawa 1995.
- [25] *Wielka Encyklopedia Powszechna PWN*, t. 11, Warszawa 1968.

SUMMARY

Contemporary determinants of integration of logistics processes

Intensive globalization processes and broadly understanding economic interrelationships are characteristic factors for the modern world. A result of globalization is homogeneous, international goods, service and funds market which is closely combined with national markets. Logistics development brings closer countries and supports sharpening of international competition. Nowadays a customer is the center of attention on rapidly developing economic market. Customers' decisions determine a success of producers and sellers. Knowledge about customers' behavior is fundamental for marketing decision making in all stages of developing a logistics offer.

Recenzent: dr hab. inż. Zenon Zamiar, prof.MWSLiT